

Konferencja: „Wyzwania globalne i regionalne biznesu międzynarodowego
w kontekście zrównoważonego rozwoju”
22.10.2015

Skutki liberalizacji handlu dla środowiska przyrodniczego – wybrane problemy

Anetta Kuna-Marszałek
Katedra Wymiany Międzynarodowej UŁ

Cel wystąpienia:

próba ukazania wpływu liberalizacji handlu na
środowisko przyrodnicze

Główne cechy współczesnego handlu międzynarodowego:

- ▶ wzrost dynamiki obrotów handlowych – dynamika zmian eksportu i importu jest większa niż dynamika zmian PKB, obserwuje się wzrost udziału eksportu w PKB. W latach 1948-2014 światowy eksport towarów wzrósł (w ujęciu wartościowym) z 58 mld USD do 18,5 bln USD, czyli ponad 300- krotnie, podczas gdy światowy PKB wzrósł w analogicznym okresie o ok. 8 razy (www.trademap.org, 2015);
- ▶ wzrost udziału usług w handlu międzynarodowym (z 15% w 1980 r. do 26% w 2014 r.). Obecnie usługi tworzą ok. 65% światowego PKB (w krajach wysoko rozwiniętych udział ten wynosi średnio 75%) (www.wto.org, 2015);
- ▶ wzrost udziału w handlu międzynarodowym krajów rozwijających. Regiony gospodarczo rozwinięte, mimo ciągłej dominacji w światowej wymianie handlowej, tracą na znaczeniu. Ich udział w światowym eksporcie w 2014 roku wyniósł niespełna 55% , podczas gdy w roku 1995 udział ten wynosił 70%. Ustępują one miejsca krajom Azji Południowej i Wschodniej, a także Ameryki Południowej;
- ▶ wzrost znaczenia wymiany wewnątrzgałęziowej (intra-industry) oraz wewnątrz korporacyjnej (intra-firm trade).

Handel międzynarodowy a popyt na funkcje **środowiska**

Środowisko spełnia w gospodarce dwie podstawowe funkcje:

1. jest źródłem zasobów naturalnych, czyli dostarcza szeroko rozumiane dobra przyrody (np. wodę, powietrze, glebę, surowce), które są wykorzystywane w prowadzeniu działalności gospodarczej,
2. częściowo utylizuje odpady działalności gospodarczej człowieka.

Handel międzynarodowy zdecydowanie **zwiększa** zapotrzebowanie na obie funkcje.

Rozwój handlu potęguje presję na **środowisko** przyrodnicze i jego zasoby w sposób:

- ▶ bezpośredni (np. poprzez wzrost intensywności przewozów),
- ▶ pośredni (np. poprzez wzrost gospodarczy).

Dokładne oszacowanie wpływu handlu na stan **środowiska** przyrodniczego rodzi trudności.

„**ślad ekologiczny**” (*ecological footprint*), czyli obszar produktywnych ekosystemów lądów i mórz, niezbędnych do wyprodukowania zasobów wykorzystywanych przez ludzkość oraz do asymilacji odpadów przez nią wygenerowanych, przy czym obszary te są ściśle powiązane między sobą.

Ślad ekologiczny na początku lat 60. wynosił 0,49, a w 2011 r. już 1,5, co oznacza, że ludzkość wykorzystuje obecnie 150% możliwości Ziemi w zakresie eksploatacji zasobów i pochłaniania zanieczyszczeń (footprintnetwork.org, 2015).

Badania teoretyczne - Pethig (1976); McGuire (1982); Copeland i Taylor (1994); Chichilnisky (1993, 1994); Brander i Taylor (1997); Pearson (2000); Hannesson (2000); Pestemon (2000); Maestad (2001); Emami i Johnston (2000), Jinji (2006, 2007); Takarada (2009); Maseland (2009); Yanase (2013).

Badania empiryczne – Ferrantino i Linkins (1998); Cole i Rayner (2000); Antweiler, Copeland i Taylor (2001); Giljum i Hubacek (2001); Beghin i in. (2002); Ackerman, Ishikawa i Sug (2007); Dean i Lovely (2008); Truong (2010); Guo, Zou i Wei (2010); Davis i Caldeiry (2010); Peters i in. (2011); Przybyliński (2012); Grether i Mathys (2013); Ren, Yuan, Ma i Chen (2014).

Wpływ liberalizacji handlu na **środowisko** przyrodnicze (wybrane problemy):

1. **Eksploatacja złóż surowców** - w HM rośnie popyt na większość rodzajów surowców, w tym głównie energetyczne. Bank Światowy pokazuje, że do 2030 r. wzrośnie popyt na energię o ponad 120% (aż 3/4 tego wzrostu ma przypadać na kraje rozwijające się), przy czym zapotrzebowanie na ropę naftową zwiększy się ponad dwukrotnie. Większość surowców nie podlega recyklingowi i w wyniku eksploatacji przemieniają się w zanieczyszczenia gazowe oraz pyłowe i zanieczyszczenia cieplne. Rodzi to zagrożenia ekologiczne, np. występowanie rakotwórczych i degradujących roślinność pyłów, gazów powodujących kwaśne opady atmosferyczne oraz zanieczyszczenie termiczne.
2. **Degradacja gleby** - jest to efektem m.in. intensywnego rolnictwa, masowej uprawy roślin przemysłowych, nadużywania środków produkcji, np. maszyn rolniczych, nawozów mineralnych czy środków ochrony roślin, zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych przez bakterie, odpady z upraw czy z hodowli zwierząt.

3. **Deforestacja** - globalna powierzchnia lasów została zmniejszona o ok 50% w ciągu ostatnich 30 lat. 25 krajów straciło bezpowrotnie całkowitą powierzchnię lasów tropikalnych, a 29 państw więcej niż 90%. Wskaźniki wylesiania są najwyższe w Azji (40%), w środkowej i południowej Ameryce oraz w Afryce. Na niektórych obszarach Azji Południowo-Wschodniej, takich jak Borneo, Sumatra i Nowa Gwinea, lasy zostały zastąpione plantacjami palm oliwnych lub kauczuku. Podobnie jest w Malezji, Indonezji i Tajlandii, które są jednymi z największych światowych eksporterów obu tych produktów na świecie. W 2012 r. udział Malezji, Indonezji, Tajlandii i Wietnamu w światowym eksporcie kauczuku wynosił 87% (FAOstat).

- 4. Niszczenie lasów mangrowych** – np. w wyniku masowego odłowu krewetek. W 1950 r. ich globalna produkcja wynosiła 1325 ton i stanowiła zaledwie 0,3% całkowitej produkcji wszystkich skorupiaków. Trzydzieści lat później, w 1982 r. globalna produkcja krewetek przekroczyła milion ton. Do 2012 roku wzrosła do prawie 3,6 mln ton i stanowiła 35% produkcji skorupiaków na świecie (FAO). Szacuje się, że mniej więcej 1-1,5 mln ha wybrzeży na świecie jest objętych hodowlą krewetek (intensywne systemy) i na 20-40% tych terenów środowisko jest silnie zdegradowane.

5. **Mechaniczne przekształcenia powierzchni Ziemi –**
na skutek działalności górniczej i wydobywczej

Poza tym:

Problem wzrostu zanieczyszczeń w wyniku handlu odpadami (w tym odpadami niebezpiecznymi i e-odpadami), problem transportu i problem migracji „brudnych gałęzi przemysłu”

Dziękuję za uwagę